

METODICKÉ POZNÁMKY

Index cen tržních služeb v podnikatelské sféře (Service Producer Price Index - SPPI) je ukazatel pro sledování cenových pohybů a měření inflačních tlaků na trhu služeb. Cenové indexy tržních služeb patří mezi výstupy krátkodobých statistik (Short-Term Statistics – STS) a jsou, kromě národního využití, též pravidelně zasílány do veřejné databáze Evropského statistického úřadu (Eurostat).

Cílem indexu je změřit průměrnou měsíční změnu v cenách vybraných tržních služeb **určených převážně pro podnikovou sféru na tuzemském trhu**. Sledovanými cenami jsou realizační smluvní ceny, popř. katalogové, které jsou očištěny od daně z přidané hodnoty. Cenový index je publikován v časové řadě od roku 1994.

Úhrnný cenový index tržních služeb je složen z dílčích cenových indexů vybraných služeb v členění do sekcí a oddílů dle **Klasifikace produkce CZ-CPA**:

H	49	Pozemní a potrubní doprava
	50	Vodní doprava
	52	Skladování a podpůrné služby v dopravě
	53	Poštovní a kurýrní služby
J	58	Vydavatelské služby
	61	Telekomunikační služby
	62	Služby v oblasti programování a poradenství a související služby
	63	Informační služby
K	64	Finanční služby, kromě pojištění a penzijního financování
	65	Pojištění, zajištění a penzijní financování, kromě povinného sociálního zabezpečení
L	68	Služby v oblasti nemovitostí
M	69	Právní a účetnické služby
	70	Vedení podniků, poradenství v oblasti řízení
	71	Architektonické a inženýrské služby; technické zkoušky a analýzy
	73	Reklamní služby a průzkum trhu
	74	Ostatní odborné, vědecké a technické služby
N	77	Služby v oblasti pronájmu a operativního leasingu
	78	Služby v oblasti zaměstnání
	80	Bezpečnostní a pátrací služby
	81	Služby související se stavbami a úpravou krajiny
	82	Administrativní, kancelářské a jiné podpůrné služby pro podnikání

Pro pokrytí výše uvedených okruhů služeb patřičnými cenovými indexy je využíváno podrobnějších úrovní třídění v Klasifikaci produkce CZ-CPA (skupiny, třídy, kategorie atd.). Za některé úrovně jsou též indexy publikovány.

VÝPOČET BAZICKÉHO CENOVÉHO INDEXU

Cenové indexy jsou počítány na základě cen za výběrové soubory reprezentantů do úhrnu pomocí výpočetního vzorce typu Laspeyres. Pro výpočet se používají váhy základního období (roční struktura tržeb).

$$I_{1/0} = \frac{\sum p_1 p_0 q_0}{\sum p_0 q_0} * 100$$

p_1 - cena ve sledovaném období

p_0 - cena v základním období

$p_0 q_0$ - stálá váha - hodnotový ukazatel základního období (tržby)

Od ledna 2018 jsou bazické (základní) indexy cen tržních služeb počítány k novému indexnímu základu průměr roku 2015 = 100 na nových vahách, založených na struktuře tržeb roku 2015. Časová řada bazických indexů se základem průměr roku 2005 = 100 byla k prosinci 2017 ukončena a nahrazena časovou řadou se základem průměr roku 2015 = 100. Dosud publikované indexy nebyly revidovány.

VÁHOVÉ SCHÉMA

Stálou váhou indexu cen tržních služeb je struktura ročních tržeb za jednotlivě publikované okruhy tržních služeb. Do váhového schématu jsou zahrnuty pouze ty skupiny služeb, které je možno pokrýt cenovým šetřením a které vhodně reprezentují příslušný oddíl.

V průběhu roku 2017 proběhla standardní komplexní revize výpočtu indexů cen tržních služeb. Jejím cílem bylo mimo jiné i zaktualizovat váhové schéma tak, aby lépe odráželo význam jednotlivých oddílů tržních služeb v reálné ekonomice. Podkladem pro výpočet nových vah byly tržby převzaté z vlastních statistických šetření tržeb.

Od ledna 2018 jsou indexy cen tržních služeb počítány na vahách založených na struktuře tržeb z roku 2015, která nahradila předchozí strukturu tržeb z roku 2011.

Tab.: Porovnání váhových struktur sledovaných oddílů tržních služeb z roku 2011 a 2015

Kód	Název	Váhy 2011 (‰)	Váhy 2015 (‰)
	ÚHRN	1000,000	1000,000
H49	Pozemní a potrubní doprava	151,622	160,004
H50	Vodní doprava	0,403	0,425
H52	Skladování a podpůrné služby v dopravě	57,229	78,125
H53	Poštovní a kurýrní služby	26,327	25,835
J58	Vydavatelské služby	20,370	13,680
J61	Telekomunikační služby	92,690	82,623
J62	Služby v oblasti programování a poradenství a související služby	98,325	103,070
J63	Informační služby	22,555	21,456
K64	Finanční služby, kromě pojišťovnictví a penzijního financování	39,884	55,984
K65	Pojištění, zajištění a penzijní financování, kromě povinného sociálního zabezpečení	58,450	62,381
L68	Služby v oblasti nemovitostí	85,018	118,913
M69	Právní a účetnické služby	55,101	28,802
M70	Vedení podniků, poradenství v oblasti řízení	-	25,548
M71	Architektonické a inženýrské služby, technické zkoušky a analýzy	114,737	74,078
M73	Reklamní služby a průzkum trhu	81,075	58,563
M74	Ostatní odborné, vědecké a technické služby	5,179	0,966
N77	Služby v oblasti pronájmu a operativního leasingu	31,444	27,997
N78	Služby v oblasti zaměstnání	18,439	26,076
N80	Bezpečnostní a pátrací služby	16,404	14,435
N81	Služby související se stavbami a úpravou krajiny	19,567	17,475
N82	Administrativní, kancelářské a jiné podpůrné služby pro podnikání	5,182	3,564

ODVOZENÉ INDEXY

Kromě bazického indexu, kde je základním indexním obdobím průměr roku 2015, jsou publikovány i indexy, které se vztahují k jiným časovým obdobím.

Výpočet cenových indexů se základem „předchozí období = 100“ pro reprezentanta i agregaci (IP)

Měsíční tempo růstu (IP_m)

$$IP_m = \frac{IR15_m * 100}{IR15_{m-1}}$$

$IR15_m$... měsíční bazický index reprezentanta nebo vyšší agregace se základem „průměr roku 2015=100“ ve sledovaném měsíci

$IR15_{m-1}$... měsíční bazický index reprezentanta nebo vyšší agregace se základem „průměr roku 2015=100“ v předchozím měsíci

Průměrné měsíční tempo růstu od počátku roku do m-tého měsíce (IP^P_m)

$$IP^P_m = \sqrt[m]{\frac{IR15_{m,r}}{IR15_{12,(r-1)}}} * 100$$

$IR15_{m,r}$...měsíční bazický index reprezentanta nebo vyšší agregace se základem „průměr roku 2015 =100“ ve sledovaném měsíci a roku

$IR15_{12,(r-1)}$...měsíční bazický index reprezentanta nebo vyšší agregace se základem „průměr roku 2015 =100“ v prosinci předchozího roku

Průměrné měsíční tempo růstu ve sledovaném čtvrtletí (IP^P_q):

$$IP^P_q = \sqrt[3]{\frac{IR15_{m,q}}{IR15_{m,(q-1)}}} * 100$$

$IR15_{m,q}$...měsíční bazický index reprezentanta nebo vyšší agregace se základem „průměr roku 2015 =100“ v posledním měsíci sledovaného čtvrtletí

$IR15_{m,(q-1)}$...měsíční bazický index reprezentanta nebo vyšší agregace se základem „průměr roku 2015 =100“ v posledním měsíci předchozího čtvrtletí

Výpočet cenových indexů se základem „stejně období předchozího roku = 100“ pro reprezentanta i agregaci (IS)

Měsíční meziroční index (IS_m)

$$IS_m = \frac{IR15_{m,r}}{IR15_{m,(r-1)}} * 100$$

$IR15_{m,r}$... měsíční bazický index reprezentanta nebo vyšší agregace se základem „průměr roku 2015 = 100“ ve sledovaném měsíci a roce

$IR15_{m,(r-1)}$... měsíční bazický index reprezentanta nebo vyšší agregace se základem „průměr roku 2015 = 100“ ve stejném měsíci předchozího roku

Průměr měsíčních meziročních indexů od počátku roku (IS^p_m)

$$IS^p_m = \frac{\frac{1}{m} \sum_{i=1}^m IR15_{i,r}}{\frac{1}{m} \sum_{i=1}^m IR15_{i,(r-1)}} * 100$$

$IR15^p_{m,r}$... aritmetický průměr bazických indexů od počátku roku po sledovaný měsíc daného roku

$IR15^p_{m,(r-1)}$... aritmetický průměr bazických indexů od počátku předchozího roku po stejný měsíc předchozího roku

Průměr měsíčních meziročních indexů za (q-té) čtvrtletí (IS^p_q)

$$IS^p_q = \frac{\frac{1}{3} \sum_{i=1}^3 IR15_{i,r}}{\frac{1}{3} \sum_{i=1}^3 IR15_{i,(r-1)}} * 100$$

$IR15^p_{q,r}$... aritmetický průměr bazických indexů za dané čtvrtletí sledovaného roku

$IR15^p_{q,(r-1)}$... aritmetický průměr bazických indexů za dané čtvrtletí předchozího roku

Výpočet podílů klouzavých průměrů pro reprezentanta i agregaci (IK)

Podíl klouzavých průměrů (IK_m)

$$IK_m = \frac{\sum_{i=m-11}^m IR15_i}{\sum_{i=m-23}^{m-12} IR15_i} * 100$$

$\sum_{i=m-11}^m IR15_i$... suma 12 - ti bazických indexů (počítáno zpět od sledovaného měsíce)

$\sum_{i=m-23}^{m-12} IR15_i$... suma 12 - ti bazických indexů (počítáno zpět od stejného měsíce v předcházejícím roce)

ASPEKTY STATISTICKÉHO ŠETŘENÍ CEN TRŽNÍCH SLUŽEB

Ceny tržních služeb jsou měsíčně zjišťovány u cca 600 vybraných ekonomických subjektů (respondentů). Za účelem cenového šetření je využíván statistický výkaz Ceny TS 1-12 (Měsíční výkaz o cenách tržních služeb), v kterém je nadefinováno přes 300 individuálních položek (reprezentantů) reprezentující vybrané okruhy služeb.

Výběr respondentů

Statistické šetření cen tržních služeb využívá výběrového způsobu zjišťování, tzn. do výběrového vzorku respondentů jsou vybírány ekonomické subjekty s nejvyššími dosaženými ročními tržbami v rámci sledovaného odvětví. Výběrový vzorek zpravodajských jednotek je proporcionálně doplňován středně velkými podniky.

Výběr reprezentantů

Cílem při výběru reprezentantů je najít takovou službu, která vhodně reprezentuje danou skupinu či třídu služeb v rámci Klasifikace produkce CZ-CPA. Vybraná služba musí splňovat i další kritéria jako jasná definovatelnost, kvalitativní stálost v čase či významnost vybrané služby z hlediska celkových činností firmy.

Průměrné ceny

Vzhledem k tomu, že sledované ceny by měly odrážet příjmy obdržené výrobcem, jsou tyto ceny očištěny od DPH.

Od ledna 1998 jsou čtvrtletně publikovány „**Průměrné ceny vybraných tržních služeb**“. Vybírání jsou reprezentanti, jejichž průměrná cena je zaručena spolehlivým vzorkem respondentů.

Sběr dat

Pro pohodlnější a rychlejší získávání dat od respondentů nabízí ČSÚ, místo vyplňování údajů do tištěných statistických výkazů, možnost elektronického vykazování. Podstatou tohoto způsobu sběru dat je vyplnění interaktivního PDF formuláře uloženého na webových stránkách ČSÚ, jehož obsah je jednotlivým vykazujícím jednotkám šitý na míru.

REVIZE A JEJÍ HISTORIE

Účelem revize je aktualizace systému tvorby cenové statistiky, a to zejména z důvodů nahromaděných změn v reálné popisované oblasti. Tato aktualizace se týká výběrových souborů reprezentantů a respondentů, váhového schématu, cenového základu a konceptu výpočtu. Revize se provádí plánovaně, obvykle v pětiletých periodách.

Historie revizí indexu cen tržních služeb po roce 1989

První cenové indexy vybraných tržních služeb (vnitrostátní nákladní doprava a stočné), počítané na vahách roku 1990, k cenovému a indexnímu základu „leden 1990 = 100“, vyšly v lednu 1994.

Po revizi v roce 1994 se indexy za období 1995 až 2000 počítaly na vahách z roku 1993 k cenovému a indexnímu základu „prosinec 1993 = 100“ a k odvozenému indexnímu základu „průměr roku 1994 a 1995 = 100“.

Po revizi v roce 2000 se indexy za období 2001 až 2006 počítaly na vahách z roku 1999, k cenovému a indexnímu základu „prosinec 1999 = 100“ a k odvozenému indexnímu základu „průměr roku 2000 = 100“.

Po revizi v roce 2005 se indexy za období 2007 až 2012 počítaly na vahách z roku 2005 k cenovému a indexnímu základu „průměr roku 2005 = 100“.

V průběhu roku 2008 došlo ke změně klasifikace a od ledna 2009 jsou všechny cenové indexy sestavovány, počítány a publikovány v klasifikaci produkce CZ-CPA 2008.

Po revizi v roce 2012 se indexy za období 2013 až 2017 počítaly na vahách z roku 2011 k indexnímu základu „průměr roku 2005 = 100“.

Po revizi v roce 2017 se indexy za období 2018 až 2022 počítají na vahách z roku 2015 k indexnímu základu „průměr roku 2015 = 100“.